TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) NUTARTIS

2025 m. vasario 26 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnis – Atsakymas, kurį galima aiškiai nustatyti iš jurisprudencijos arba kuris nekelia jokių pagrįstų abejonių – Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo – 54 straipsnis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnis – *Ne bis in idem* principas – Taikymo sritis – Teismo sprendimas, kuriuo nurodoma hospitalizuoti psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje – Vykdymo atidėjimas su sąlyga, kad šis asmuo bus gydomas“

Byloje C-766/24

dėl *Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios)* (Pirėjo teismas (Pirėjo trijų teisėjų baudžiamasis teismas), Graikija) 2024 m. vasario 26 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2024 m. lapkričio 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

**AB,**

dalyvaujant

**Eisaggelia Protodikon Peiraia,**

**CD,**

**EF,**

**GH,**

**IJ,**

**KL,**

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas S. Rodin, trečiosios kolegijos pirmininkas C. Lycourgos (pranešėjas) ir teisėja O. Spineanu-Matei,

generalinis advokatas A. Biondi,

* Proceso kalba: graikų.

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į išklausius generalinį advokatą priimtą sprendimą išspręsti bylą motyvuota nutartimi pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnį,

priima šią

## Nutartį

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su *ne bis in idem* principo aiškinimu pagal Sąjungos teisę.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant AB iškeltą baudžiamąją bylą dėl tyčinio padegimo.

### Teisinis pagrindas

3 1990 m. birželio 19 d. Šengene pasirašytos ir 1995 m. kovo 26 d. įsigaliojusios Konvencijos dėl Šengeno susitarimo, 1985 m. birželio 14 d. sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybių, dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo įgyvendinimo (OL L 239, 2000, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 2 t., p. 9; toliau – KŠSĮ) 54 straipsnyje numatyta:

„Asmuo, kurio teismo procesas vienoje Susitariančiojoje Šalyje yra galutinai baigtas, už tas pačias veikas negali būti persekiojamas kitoje Susitariančiojoje Šalyje, jei jau paskirta bausmė, ji jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios Susitariančiosios Šalies įstatymus nebegali būti vykdoma.“

### Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

4 2018 m. gruodžio 15 d. Vienoje (Austrija) gyvenanti AB tyčia padegė laivą Glifados (Graikija) pramoginių laivų uoste. Gaisras sunaikino šį laivą ir apgadino kitus du laivus.

5 Dėl šios veikos pradėtas AB baudžiamasis persekiojimas ir Graikijoje, ir Austrijoje.

6 Išnagrinėjęs bylą iš esmės, 2020 m. vasario 18 d. *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vyner Noištato apygardos teismas, Austrija) priėmė nuosprendį (toliau – 2020 m. vasario 18 d. nuosprendis), jame konstatavo, kad AB padarė jai inkriminuojamas veikas ir, jeigu kaltinamoji nebūtų pripažinta nepakaltinama, šios veikos būtų laikomos Austrijos baudžiamojo kodekso 169 straipsnio 1 dalyje numatyta padegimo nusikalstama veika, už kurią skiriama ilgesnė nei vienų metų laisvės atėmimo bausmė. Vis dėlto šis teismas konstatavo, kad kaltinamoji yra nepakaltinama, nes veikė apimta šizofrenijos nulemtos ūmios psichozės.

7 Minėtas teismas taip pat konstatavo, kad dėl savo psichinės būklės AB galėjo padaryti kitų nusikalstamų veikų. Todėl jis nurodė ją hospitalizuoti psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje.

8 Tas pats teismas lygtinai atidėjo šios hospitalizavimo priemonės vykdymą, nustatydamas penkerių metų probacijos laikotarpį. Šio atidėjimo sąlygos apima AB pareigą, pirma, gydytis vaistais, atliekant reguliarius patikrinimus (bent kartą per mėnesį), ir nuolat gydytis psichoterapiškai, antra, kas keturias savaites gauti psichiatrinės priežiūros paslaugas teismo psichiatrijos centre. AB laikėsi šių sąlygų bent iki 2022 m. gruodžio 6 d.

9 Austrijos prokuratūrai ir AB atsisakius galimybės apskųsti, 2020 m. vasario 18 d. nuosprendis įsiteisėjo.

10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme *Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios)* (Pirėjo teismas (Pirėjo trijų teisėjų baudžiamasis teismas), Graikija) AB per savo advokatą prašo nutraukti prieš ją pradėti baudžiamąjį persekiojimą Graikijoje. Pirmiausia ji nurodo *res judicata* principu grindžiamą prieštaravimą. 2020 m. vasario 18 d. nuosprendis dėl tų pačių veikų, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, yra apkaltinamasis nuosprendis, kuriam taikomas KŠSĮ 54 straipsnis ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnis. Kaltinamoji subsidiariai teigia, kad yra nepakaltinama dėl jai inkriminuojamų veikų.

11 Prokurorė, palaikoma civilinių ieškovų, t. y. atitinkamų laivų savininkų, teigia, kad šis nuosprendis nėra apkaltinamasis, nes *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vyner Noištato apygardos teismas) nusprendė, kad klostantis faktinėms aplinkybėms AB negalėjo suprasti savo veiksmų, ir todėl skyrė terapinę priemonę.

12 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad minėtu sprendimu šios priemonės vykdymas lygtinai atidėtas. Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, šiam teismui kyla klausimas dėl Chartijos 50 straipsnyje įtvirtinto *ne bis in idem* principo aiškinimo.

13 Šiomis aplinkybėmis *Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios)* (Pirėjo teismas (Pirėjo trijų teisėjų baudžiamasis teismas), Graikija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar *ne bis in idem* principas taip pat taikomas kitos Sąjungos valstybės narės baudžiamojo teismo galutiniam ar neatšaukiamam nuosprendžiui, priimtam po baudžiamojo persekiojimo už tą pačią veiką, kai šis teismas tame nuosprendyje, išnagrinėjęs bylos faktines aplinkybes ir konstatavęs, kad kaltinamasis yra nepakaltinamas, pripažino, kad šis padarė nusikalstamą veiką, tačiau skyrė jam terapinę priemonę – t. y. hospitalizaciją psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje, – kuri apima kaltinamojo laisvės atėmimą prieš jo valią? Kitaip tariant, ar skirta terapinė priemonė yra „sankcija“ ir ar nuosprendis tokiu atveju laikomas apkaltinamuoju?

2. Ar atsakymas į pirmąjį klausimą būtų kitoks, jei minėtu nuosprendžiu skirtos terapinės priemonės vykdymas atidedamas su tam tikromis sąlygomis, kurių kaltinamasis laikosi?“

## Dėl prejudicinių klausimų

14 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnį, jeigu atsakymą į klausimą, dėl kurio pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, galima aiškiai nustatyti iš jurisprudencijos arba jeigu atsakymas į tokį klausimą nekelia jokių pagrįstų abejonių, Teisingumo Teismas, vadovaudamasis teisėjo pranešėjo siūlymu ir išklausęs generalinį advokatą, bet kada gali nuspręsti priimti sprendimą motyvuota nutartimi.

15 Tokią nuostatą reikia taikyti šioje byloje.

16 Pagal suformuotą jurisprudenciją nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui bendradarbiaujant, kaip numatyta SESV 267 straipsnyje, pastarasis turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Be to, Teisingumo Teismas gali manyti esant reikalinga atsižvelgti į Sąjungos teisės nuostatas, kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nebuvo nurodęs savo klausime. Iš tiesų Teisingumo Teismas gali pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui visapusišką išaiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui šio teismo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar jis apie tai užsimena savo pateiktame klausime. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos ir, be kita ko, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti Sąjungos teisės klausimus, aiškintinus atsižvelgiant į bylos dalyką (šiuo klausimu žr. 2024 m. spalio 4 d. Sprendimo *Confédération paysanne (Vakarų Sacharos melionai ir pomidorai)*, C-399/22, EU:C:2024:839, 40 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

17 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad dėl AB buvo priimtas galutinis nuosprendis Austrijoje, valstybėje narėje, kuriai taikoma KŠSĮ. Šį asmenį už tas pačias veikas persekioja kita valstybė narė, kuriai taikoma KŠSĮ. Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija patenka į KŠSĮ 54 straipsnio, kuriame numatyta, kad „[a]smuo, kurio teismo procesas vienoje Susitariančiojoje Šalyje yra galutinai baigtas, už tas pačias veikas negali būti persekiojamas kitoje Susitariančiojoje Šalyje, jei jau paskirta bausmė, ji jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios Susitariančiosios Šalies įstatymus nebegali būti vykdoma“, taikymo sritį.

18 Iš suformuotos jurisprudencijos taip pat matyti, kad šis 54 straipsnis turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Chartijos 50 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2023 m. spalio 12 d. Sprendimo *INTER CONSULTING*, C-726/21, EU:C:2023:764, 39 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

19 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar KŠSĮ 54 straipsnis, siejamas su Chartijos 50 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei draudžiama pradėti asmens, įtariamo padarius nusikalstamą veiką, baudžiamąjį persekiojimą, kai kitos valstybės narės teismas įsiteisėjusiu nuosprendžiu konstatavo, kad šis asmuo padarė tą pačią veiką kaip ir ta, dėl kurios pradedamas šis baudžiamasis persekiojimas, pripažino šį asmenį nepakaltinamu dėl psichikos sutrikimų ir nurodė jį hospitalizuoti psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje, o šios hospitalizavimo priemonės vykdymas buvo lygtinai atidėtas, nustatant penkerių metų probacijos laikotarpį, ir šio atidėjimo sąlygos, t. y. medicininio gydymo priežiūra, yra vykdomos.

20 Pirma, iš KŠSĮ 54 straipsnio matyti, kad jis taikomas ne tik tuo atveju, kai asmuo buvo nuteistas, bet apskritai visais atvejais, kai asmens atžvilgiu teismo procesas yra galutinai baigtas.

21 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau konstatavo, kad KŠSĮ 54 straipsnio tikslas yra užtikrinti, kad asmuo, kuris vienoje valstybėje narėje buvo nuteistas ir atliko paskirtą bausmę arba buvo galutinai išteisintas, galėtų laisvai judėti Šengeno erdvėje, nebijodamas persekiojimo dėl tų pačių veikų kitoje valstybėje narėje (2023 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Volkswagen Group Italia ir Volkswagen Aktiengesellschaft*, C-27/22, EU:C:2023:663, 81 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

22 Be to, Chartijos 50 straipsnyje nustatyta, kad niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą.

23 Pirmiausia primintina, kad principui *ne bis in idem* taikyti reikalingos dvi sąlygos: pirma, turi būti priimtas ankstesnis galutinis sprendimas („bis“ sąlyga) ir, antra, ankstesnis sprendimas ir vėlesnis persekiojimas ar sprendimai turi būti susiję su tomis pačiomis veikomis („idem“ sąlyga) (2024 m. sausio 25 d. Sprendimo *Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova*, C-58/22, EU:C:2024:70, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

24 Pirma, nagrinėjamu atveju „idem“ sąlyga įvykdyta, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatavo, kad veika, dėl kurios priimtas 2020 m. vasario 18 d. nuosprendis, ir veika, kuri yra baudžiamojo persekiojimo pagrindinėje byloje dalykas, yra tos pačios.

25 Antra, kalbant apie „bis“ sąlygą, tam, kad sprendimas būtų laikomas galutiniu dėl veikų, dėl kurių vyksta antrasis procesas, būtina, kad šis sprendimas būtų įsiteisėjęs ir priimtas įvertinus bylos esmę (šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 29 d. Sprendimo *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483, 42 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2023 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Volkswagen Group Italia ir Volkswagen Aktiengesellschaft*, C-27/22, EU:C:2023:663, 58 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

26 Nagrinėjamu atveju taip ir yra. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Austrijoje buvo vykdomas AB baudžiamasis persekiojimas, po kurio priimtas 2020 m. vasario 18 d. nuosprendis, kuris įsiteisėjo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad šis nuosprendis buvo priimtas išnagrinėjus bylą iš esmės ir jame, viena vertus, konstatuota, kad kaltinamoji padarė veiką, kuri, jeigu kaltinamoji nebūtų pripažinta nepakaltinama, būtų laikoma padegimo nusikalstama veika, ir, kita vertus, įvertinta šios kaltinamosios baudžiamoji atsakomybė.

27 Antra, šios bylos aplinkybėmis nereikia nustatyti, ar nuosprendis, kuriuo nurodoma hospitalizuoti asmenį psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje, lygtinai atidedant vykdymą, yra apkaltinamasis ir buvo skirta „bausmė“, kaip tai suprantama pagal KŠSĮ 54 straipsnį.

28 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs: šiame straipsnyje sąlyga, kad „bausmė“ jau būtų įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios susitariančiosios valstybės įstatymus nebegalėtų būti vykdoma, numatyta tik nuteisimo atveju. Taigi nuorodos į „bausmę“ negalima aiškinti kaip reiškiančios, kad, išskyrus nuteisimo atvejį, keliama papildoma minėto straipsnio taikymo sąlyga (šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 29 d. Sprendimo *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483, 40 ir 41 punktus).

29 Nagrinėjamu atveju aišku, kad jeigu 2020 m. vasario 18 d. nuosprendžiu AB buvo nuteista skiriant „bausmę“, kaip tai suprantama pagal KŠSĮ 54 straipsnį, įvykdymo sąlyga yra tenkinama. Iš tiesų Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad bausmė, kurios vykdymas atidėtas, yra „bausmė“, kaip tai suprantama pagal šį 54 straipsnį. Minėta bausmė turi būti laikoma „faktiškai vykdoma“ nuo tada, kai nuosprendis tapo vykdytinas – net ir per probacijos laikotarpį. Vėliau, pasibaigus probacijos laikotarpiui, bausmė turi būti laikoma „jau įvykdyta“, kaip tai suprantama pagal minėtą straipsnį (šiuo klausimu žr. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Kretzinger*, C-288/05, EU:C:2007:441, 42 punktą).

30 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagrindinėje byloje nagrinėjamo lygtinio atidėjimo sąlygos, t. y. medicininio gydymo priežiūra, buvo vykdomos bent iki 2022 m. gruodžio 6 d. Be to, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad AB būtų vėliau pažeidusi šias sąlygas ar kad po tokio pažeidimo ji nebūtų hospitalizuota psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje.

31 Taigi, net darant prielaidą, kad 2020 m. vasario 18 d. nuosprendis yra apkaltinamasis ir skirta „bausmė“, kaip tai suprantama pagal KŠSĮ 54 straipsnį, tokia „bausmė“ būtų „įvykdyta“, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį, jeigu probacijos laikotarpis būtų pasibaigęs ir nebūtų pažeistos lygtinio atidėjimo sąlygos, arba būtų „faktiškai vykdoma“, kaip tai suprantama pagal minėtą straipsnį, jeigu dėl tokio pažeidimo AB būtų hospitalizuota psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje.

32 Siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti išsamų atsakymą, reikia pridurti, kad Chartijos 50 straipsnyje įtvirtinto *ne bis in idem* principo ribojimas gali būti pateisinamas remiantis jos 52 straipsnio 1 dalimi (2023 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Volkswagen Group Italia ir Volkswagen Aktiengesellschaft*, C-27/22, EU:C:2023:663, 87 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

33 Vis dėlto, kaip nurodyta šios nutarties 17 punkte, pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija patenka į KŠSĮ 54 straipsnio taikymo sritį. Šiame straipsnyje nenumatyta kitų *ne bis in idem* principo apribojimų nei nuteisimo atveju numatyta vykdymo sąlyga, kurią Teisingumo Teismas pripažino suderinama su Chartijos 50 straipsniu (šiuo klausimu žr. 2014 m. gegužės 27 d. Sprendimo *Spasic*, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 55 ir 74 punktus). Taigi šiuo atveju Chartijos 52 straipsnis neturi reikšmės.

34 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti: KŠSĮ 54 straipsnis, siejamas su Chartijos 50 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei draudžiama pradėti asmens, įtariamo padarius nusikalstamą veiką, baudžiamąjį persekiojimą, kai kitos valstybės narės teismas įsiteisėjusiu nuosprendžiu konstatavo, kad šis asmuo padarė tą pačią veiką kaip ir ta, dėl kurios pradedamas šis baudžiamasis persekiojimas, pripažino šį asmenį nepakaltinamu dėl psichikos sutrikimų ir nurodė jį hospitalizuoti psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje, o šios hospitalizavimo priemonės vykdymas buvo lygtinai atidėtas, nustatant penkerių metų probacijos laikotarpį, ir šio atidėjimo sąlygos, t. y. medicininio gydymo priežiūra, yra vykdomos.

**Dėl bylinėjimosi išlaidų**

35 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

**1990 m. birželio 19 d. Šengene pasirašytos ir 1995 m. kovo 26 d. įsigaliojusios Konvencijos dėl Šengeno susitarimo, 1985 m. birželio 14 d. sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybių, dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo įgyvendinimo 54 straipsnis, siejamas su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsniu,**

**turi būti aiškinamas taip:**

**pagal jį valstybei narei draudžiama pradėti asmens, įtariamo padarius nusikalstamą veiką, baudžiamąjį persekiojimą, kai kitos valstybės narės teismas įsiteisėjusiu nuosprendžiu konstatavo, kad šis asmuo padarė tą pačią veiką kaip ir ta, dėl kurios pradedamas šis baudžiamasis persekiojimas, pripažino šį asmenį nepakaltinamu dėl psichikos sutrikimų ir nurodė jį hospitalizuoti psichikos ligomis sergantiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims skirtoje įstaigoje, o šios hospitalizavimo priemonės vykdymas buvo lygtinai atidėtas, nustatant penkerių metų probacijos laikotarpį, ir šio atidėjimo sąlygos, t. y. medicininio gydymo priežiūra, yra vykdomos.**

Parašai.